

Zeilend op zoek naar zin

- Gezeilde route
- Landreis
- Bezochte duurzame oplossingen
- De duurzame oplossingen in dit boek

Waar ligt de oplossing voor een duurzame toekomst? Zeilers Ivar en Floris gingen letterlijk op zoek en zeilden acht jaar lang de wereld over. 'We wilden positieve verhalen verzamelen om te laten zien wat wél werkt.'

Tekst Roy van de Graaf | Beeld Sailors for Sustainability

0 1000 km
0 1000 Nm
Op de evenaar

Zeilers Floris van Hees en Ivar Smits

De aanloop ernaartoe duurde langer dan de reis zelf, die op zich al acht jaar besloeg. In 2004 kocht Ivar Smits, toen dertig, een boot: een stalen tweemaster van vijftien meter lang, in verwaarloosde staat. Hij ging op het schip wonen, verkocht zijn huis en besteedde zijn tijd en geld aan het opknappen van de Lucipara 2.

Zijn grote liefde en zeilpartner, Floris van Hees, moest hij toen nog ontmoeten. Dat gebeurde in 2012, vier jaar voor ze hun tocht rond de wereld begonnen. 'Ik heb Floris een zeilcursus cadeau gedaan', vertelt Ivar (51) lachend in de haven van Monnickendam. 'Ik hoopte dat hij het leuk zou gaan vinden en dat bleek zo te zijn. Het idee om vervolgens een missie te verbinden aan een tocht rond de wereld kwam van hem.'

Remedie tegen cynisme

Allebei konden ze hun ambities onvoldoende kwijt in hun werk. Ivar, afgestudeerd als ingenieur, was duurzaamheidsmanager bij AkzoNobel: 'Heel professionele collega's, maar ik voelde me ingekaderd door het kwartaalkapitalisme, waar groeicijfers en korte termijn de dienst uitmaken.' Floris (47) had als jurist een achtergrond op het gebied van mensenrechten, maar was toch bij een commercieel kantoor terechtgekomen. 'We wilden positieve verhalen gaan verzamelen', vertelt hij, 'als remedie tegen de apathie en het cynisme. Laten zien wat wél werkt.'

Met een globaal plan en een aantal concrete bestemmingen gingen ze op pad. Maar al snel kwamen de ideeën op hen af. Floris: 'Toen we bekender werden, gingen mensen vragen of we ook bij hen wilden langskomen. Mensen vinden het leuk om te vertellen over hun initiatief.' Het was nog behoorlijk hard werken. Als aspirant-journalisten en -filmmakers hadden ze zich voorgenomen om iedere maand een verhaal te publiceren: op hun eigen website en in het tijdschrift *Zeilen*, maar ook via de netwerken van onder meer ABN Amro en windenergieleverancier Vandebron. Zo konden ze hun reis deels bekostigen.

Floris was de landkapitein. Hij plande de meeste bestemmingen, regelde zaken als visa en lokale simkaarten. Ivar was de zeekapitein. Hij loodste ze onder meer door een zware storm tijdens een dertig dagen durende oversteek tussen Frans-Polynesië en Nieuw-Zeeland.

Minimaliseren als kunst

Hun zeilboot – kwetsbaar op de grote zeeën – vormde de perfecte metafoor voor Moeder Aarde. 'Op de oceaan moet je het ook doen met wat je hebt', vertellen ze bijna in koor, elkaar steeds aanvullend. 'Je kunt nergens anders heen. Net als de Aarde – dat is ook maar een stipje in het heelal. Zowel op de boot als op Aarde is hergebruik belangrijk. Als je afval produceert, heb je daar zelf last van.' Tijdens hun reis aten ze zo veel mogelijk plantaardige

Zeilend langs de kust van Nieuw-Zeeland – Beeld: SY Pazzo

voeding: kikkererwten, bonen en linzen, die jarenlang houdbaar zijn. Ze hadden een windmolen en zonnepanelen aan boord om energie op te wekken, en een watermaker om zout water drinkbaar te maken.

Zo verhieven ze minimaliseren tot kunst – al spreken ze zelf liever van maximaliseren, want je krijgt tenslotte meer tijd tot je beschikking én meer ervaringen.

Onderdeel van de natuur

Na een reis van acht jaar, waarin ze hoopvolle initiatieven zagen, maar ook de gevolgen van klimaatverandering en vervuiling, arriveerden ze september 2024 weer in Nederland. 'Een warm bad.'

Ze zijn blij dat er hier vorderingen zijn gemaakt op het gebied van duurzaamheid. Maar ze schrokken wel van de nadruk op materiële zaken en op uiterlijk die je hier nu ziet. 'Al die winkeltjes met kleding, kapperszaken, nagelstudio's, botox...'

Tijdens hun zeilreis bezochten ze veel inheemse gemeenschappen, vertellen ze – Maori's, Aboriginals, Zoeloes.

'Daar word je genomen zoals je bent. Ze plaatsen zichzelf ook niet boven de natuur, ze zijn onderdeel van de natuur. De Maori's hebben een woord, *kaitiaki*, dat je in Nieuw-Zeeland iedere dag hoort. Het betekent dat ze beschermer zijn van de natuur. Het is hun verantwoordelijkheid de natuur door te geven aan de volgende generatie. Laten we daar een voorbeeld aan nemen.'

De twee hebben hun verhalen inmiddels gebundeld in het boek *Overstag*, opgedragen aan hun neefjes en nichtjes, en geven momenteel veel lezingen. Ivar is oprichter van Instituut voor een duurzame toekomst (IVeDT). Floris is weer actief als jurist, maar nu voor een natuurorganisatie. De boot staat te koop.

Brazilië: het voedselbos van Ernst Götsch

De Zwitsers-Braziliaanse landbouw pionier Ernst Götsch gaat Ivar voor tijdens een rondleiding in zijn hoog opgeschoten voedselbos. 'Vroeger kon je vanaf hier de zee zien liggen', vertelde Götsch. Toen was het dus kaal land, leeggezogen door jarenlange monocultuur. 'De grond bleek weer tot leven te wekken met regeneratieve landbouw', legt Ivar uit. 'Götsch heeft daar zijn eigen landbouwmethode voor ontwikkeld, de zogeheten syntropische landbouw.' Deze methode houdt onder andere in dat je eerst snelgroeïende gewassen plant die regelmatig worden gesnoeid. Dat snoeimateriaal zorgt voor bemesting van de bodem én voor een betere waterhuishouding. Doordat wortels bovendien voedzame stoffen afgeven, stimuleren deze gewassen de groei van andere planten. Die worden vervolgens zo aangeplant dat ze elkaar ondersteunen. Zo liet Götsch de zeilers zien hoe zijn citrusbomen zo veel mogelijk zon vangen, terwijl ze schaduw bieden aan de koffie- en cacao planten. De opbrengsten van zijn voedselbos liggen ver boven het gemiddelde in de regio.

Zuid-Afrika: de Ubuntu-filosofie van Zoeloe-ranger Mphile

Ranger Mphile (links) geeft Floris (links van het midden) en Ivar (rechts van het midden) uitleg over *Ubuntu*. Dit is de filosofie van gemeenschapszin en solidariteit van de Zoeloes in Zuid-Afrika. Ubuntu inspireerde Desmond Tutu en Nelson Mandela om na jaren van apartheid aan te sturen op verzoening. Maar het zit ook in kleine, dagelijkse handelingen. Floris: 'Sinds we hier waren, zeggen we diverse keren per dag: Ubuntu.'

Boer Mathias von Mirbach (rechts) heet Floris welkom op zijn biologisch-dynamische boerderij. De Kattendorfer Hof ligt zestig kilometer ten zuiden van de Duitse havenstad Kiel. Floris en Ivar bezochten deze landbouwgemeenschap aan het begin van hun tocht rond de wereld. Je kunt er lid van worden; de vierhonderd leden betalen een vast bedrag per maand en krijgen daarvoor wekelijks groenten, aardappelen, fruit, zuivel en vlees. Doordat de tussenhandel wordt overgeslagen, zijn de producten goed betaalbaar. Het pakket varieert al naar gelang de opbrengst. 'Je beweegt mee met het seizoen', legt Ivar uit. Op ledenbijeenkomsten beslissen de leden van de Kattendorfer Hof mee over de jaarplanning.

Duitsland: de gemeenschapsboerderij van Mathias

Meer reisverhalen zijn te lezen op sailorsforsustainability.nl. Daar is ook het recent verschenen boek *Overstag* te bestellen.

**‘Als je op een boot afval
produceert, heb je daar
zelf last van’**

Voor anker bij Bauza Island, Nieuw-Zeeland

Nieuw-Zeeland: de Food Jungle van Tim Vallings

De Food Jungle van Tim Vallings in Nieuw-Zeeland was dertig jaar geleden nog een weiland. Vallings kweekt er wat makkelijk groeit en laat zo de natuur mede bepalen wat hij verbouwt: pompoenen, avocado's, radijsjes, bananen. Hij plant ook bamboe, zodat vogels een veilige omgeving hebben: door de gladde halmen kunnen knaagdieren niet bij hun nesten komen. Vallings: 'Vogel-poept is gratis bemesting. Zo vecht je niet tegen de natuur, maar maak je er juist gebruik van.'

Argentinië: het zelfvoorzienende huis van Michael Reynolds

een ontwerp van de Amerikaanse architect Michael Reynolds. De muren zijn gemaakt van oude autobanden, gevuld met aarde en klei. Daartussen zitten flessen, waarvan de groene en bruine bodems de ruimte een speelse aanblik geven. De langgerekte serre vol bloemen en planten vangt de hele dag zon en verwarmt zo het huis. Er zijn zonnepanelen en windmolens, en het opgevangen regenwater wordt maar liefst vier keer gebruikt, vertelden bewoners Elena Roger en Mariano Torre: eerst in de keuken en de douche, dan in de binnentuin, vervolgens in de wc en ten slotte in de tuin.

Nieuw-Zeeland: het tiny house van Eva Pomeroy

Al het materiaal waaruit dit tiny house is opgetrokken, is gerecycled. Tiny houses zijn een trend in Nieuw-Zeeland, maar dat Eva Pomeroy – de bewoonster van dit exemplaar – het helemaal zelf bouwde is bijzonder. Ze deed er drie jaar over. Alles zit erin, er is zelfs ruimte voor logés. En verder: weinig spullen. Pomeroy: 'Alles wat ik bezit, heb ik zorgvuldig uitgekozen.'

Spanje: de eerlijk verdeelde welvaart van Mondragón

Ander Etxeberria (rechts) ontvangt Ivar en Floris op Mondragón, veruit de grootste van de vele coöperaties in Spaans Baskenland. Het omvat onder meer een supermarktketen, een bank, een reisbureau en een universiteit. 'Het is het geesteskind van een priester', vertelt Etxeberria; 'hij wilde zeventig jaar geleden het gebrek aan eerlijk verdeelde welvaart tegengaan en richtte een coöperatie op, met als basiswaarden werk, fatsoenlijk loon en toegang tot onderwijs.' Mondragón kent een verregaande vorm van democratie op het werk, en de bedrijven zijn onderling echt solidair. Toen een van de bedrijven in moeilijkheden kwam, vonden alle medewerkers elders binnen de coöperatie werk. Hoewel Mondragón in grootte het zesde bedrijf van Spanje is, met een jaaromzet van twaalf miljard euro, verdient een topbestuurder hooguit zes keer het salaris van de laagstbetaalde medewerker. Ivar gelooft zijn oren niet, het contrast met zijn jaren bij multinationals kan bijna niet groter zijn. ●